

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування емоційної сфери дитини. Розкрито особливості емоційного розвитку на етапі дошкільного дитинства. Проаналізовано наукові підходи до вивчення емоційної культури як важливої умови соціалізації дітей дошкільного віку.

Ключові слова: емоції, емоційна сфера, емоційна культура, соціалізація, дошкільний вік.

Постановка проблеми. Дошкільний вік – період інтенсивного становлення емоційної сфери, яка є важливою системою регуляції поведінки людини, виявляється в її ставленні до явищ дійсності та дозволяє адекватно взаємодіяти з іншими. Успішність емоційного розвитку дошкільника визначає успішність його психічного розвитку, а відповідно, якість соціального життя.

Однак, результати досліджень свідчать про зростання негативних тенденцій у формуванні емоційної сфери дитини (нездатність адекватно виражати свої почуття, реагувати на емоційні переживання інших, зростання проявів емоційного неблагополуччя, підвищення емоційної напруги та ін.), що неминуче позначається на взаєминах з іншими (конфліктність, агресивність, відчуженість, невміння взаємодіяти, домовлятися, поступатися) та соціалізації в цілому. Саме тому проблема формування емоційної сфери дошкільника є актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Психологічні механізми емоцій, фактори формування, їх сутність стали предметом багатьох наукових досліджень (Л. Аболін, І. Васильєв, В. Вілюнас, В. Вунд, К. Ізард, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, П. Симонов, О. Чебикін та ін.). Проблема формування емоційної сфери знайшла своє відображення у працях Г. Бреслава, Л. Виготського, Н. Денисової, О. Ізотової, О. Запорожця, О. Кононко, О. Кравцової, О. Кульчицької, О. Никифорової, І. Сопрун, Г. Урунтаєвої, П. Якобсона та ін.

Мета статті – проаналізувати особливості емоційного розвитку дошкільника та визначити роль емоційної культури у процесі соціалізації.

Виклад основного матеріалу. Емоції людини – одна з найважливіших сторін психіки та форм відображення об'єктивної дійсності. Емоції в психічному розвитку людини відіграють істотну роль. Вони впливають на становлення особистості, розвиток

пізнавальних процесів, регулюють активність суб'єкта через оцінку значущих зовнішніх та внутрішніх сигналів, є невід'ємним компонентом життєдіяльності, могутнім засобом активізації сенсорно-пізнавальної діяльності особистості, набуття індивідуального досвіду [7, с.119].

Кононко О. наголошує, що емоційне життя особистості – це сукупність емоційних станів, які переживаються нею. Це особлива форма існування дитини в навколишньому світі, коли вона класифікує об'єкти реальної дійсності на «приємні» і «неприємні». Пізнаючи світ і певною мірою змінюючи його, вона переживає все те, з чим стикається: відчуває задоволення і незадоволення, радість і горе, обурення і захоплення, гнів і сором, упевненість у собі і ніяковість та ін. Різноманітні переживання дитини, в яких виявляється її ставлення до того, що діється навкруги, відображаються в її емоціях і почуттях [3].

Емоційний розвиток є вагомою частиною загального психічного розвитку перших семи-десяти років життя, а емоційність – психофізіологічною особливістю дитячого віку. Її вікові зміни зумовлюють своєрідну поведінку дітей на ранніх етапах розвитку. Дитина живе емоціями, керується ними при виборі способів поведінки. Вони панують над усіма сторонами її життя. Емоції супроводжують дитячі відчуття, практичні дії, регулюють розумову діяльність. У дошкільників почуття поступово стають глибшими, стійкішими, раціональнішими. Найсильніше і найважливіше джерело переживань дитини – це її взаємини з іншими [5, с.232].

Дитина народжується з потенціалом емоційної сенситивності, емоційної пам'яті, емоційної обробки та емоційного навчання. Такі вроджені компоненти формують її емоційну культуру. Вона поступово навчається розуміти, аналізувати й контролювати власні почуття та емоції, відчувати і розуміти настрої людей довкола. Саме в дошкільному віці її буття організовується таким чином, щоб запобігти проявам інертності, байдужості, емоційної глухоти, щоб її активність проявлялася через розвиток емоційного життя [2, с. 311].

Високий рівень розвитку емоційної сфери і, зокрема, емоційної культури дитини є однією з умов ефективності процесу соціалізації дошкільника, оскільки сприяє формуванню емпатії, рефлексії, емоційно-комфортної взаємодії і спілкування у всіх сферах життя. Розвиток емоційної культури впливає на формування моральної поведінки, соціальної активності, ефективної взаємодії дитини з дитячим колективом та педагогами.

П. Якобсон зазначає, що емоційна культура включає здібність цінувати і поважати почуття іншої людини, здібність до «співпереживання» з почуттями інших, уміння ділитися своїми переживаннями з іншими [10].

В. Поплужний наголошує, що емоційна культура – складне динамічне утворення з багатою емотивністю – великою кількістю різних переживань і емоційних відгуків, розвинутою здатністю усвідомлювати свої почуття, свою емоційну поведінку, розуміти почуття інших людей і нести відповідальність за власні [6].

І. Розова, характеризуючи емоційну культуру, вказує, що вона є частиною базової культури, важливою якістю особистості, яка виявляється в знаннях, уміннях, навичках розуміння, вираження та оцінки своїх емоцій, адекватних способах емоційного реагування, емпатії, рефлексії [8, с.140].

Л. Груша під емоційною культурою розуміє здатність особистості до повноцінного сприймання, аналізу емоцій, настроїв, емоційних станів; усвідомлення та визнання значущості емоційного аспекту життя, необхідності адекватного емоційного реагування і орієнтації на моральні норми; співвіднесення своїх дії, вчинків та поведінки із зазначеними нормами [1, с.117].

В. Поплужний зауважує, що емоційна культура включає в себе безліч почуттів, їх відтінків і способів емоційного реагування. Проте, емоційну культуру не можна ототожнювати з емоційною вихованістю, оскільки перша відображає міру вдосконалення, досягнуту в процесі розвитку емоційного життя особистості, а друга – відповідність рівня сформованості емоційної сфери віковим можливостям. Емоційна культура не розвивається сама по собі, вона перетворюється разом із зміною потреб, інтересів, установок особистості [6].

Емоційна культура – це поєднання культури, інтелекту та емоцій, завдяки яким особистість здатна якомога точніше усвідомлювати, розуміти, оцінювати та регулювати свої та чужі почуття, зважати на погляди оточення й будувати взаємини на основі довіри та співпереживання. Емоційна культура – це характеристика базових емоцій та цінностей, які типізують поведінку дошкільника. Формуючи емоційну культуру, дитина вчиться бути господарем свого життя – не дозволяти емоціям, особливо негативним, управляти словами, думками, вчинками [4, с. 267].

Несформованість емоційної культури, що виявляється в підвищеному рівні тривожності, у ригідності уміння виявляти співчуття, підтримку іншому, у низькому рівні емоційної грамотності, нездатності ідентифікувати як власні емоційні стани, так і стани інших, призводить до конфліктності, несприятливого психологічного клімату в групі [9, с.282].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз результатів наукових досліджень дозволив констатувати, що у процесі становлення особистості розвиток емоційної сфери має суттєве значення. Проблема формування емоційної сфери та, зокрема емоційної культури є особливо актуальною щодо дітей

дошкільного віку, оскільки саме в цей віковий період дитина активно входить в соціальне середовище, здобуває досвід взаємодії та спілкування. Розвиток емоційної культури як здібності до сприймання, розуміння, вияву емоційних станів, адекватного реагування на них є однією із найважливіших умов соціалізації дітей. Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні ефективних шляхів формування емоційної культури дошкільника.

Список використаних джерел

1. Груша Л. О. Методика та зміст роботи з виховання емоційної культури дітей 6-10 років. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2009. Випуск 47. С.117-120.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). К.: Освіта, 1998. 225 с
4. Олійник О. Емоційна компетентність: шляхи реалізації якісного розвитку дитини дошкільного віку. Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2018. Випуск 24 (1–2018). Частина 2. С.265-270
5. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: навч.посіб. Київ: Академвидав, 2011. 376 с.
6. Поплужный В.Л. Эмоциональная культура школьников: метод. пособ. Новгород: Изд-во ГПИ, 1993. 43 с.
7. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Х.:Прапор, 2009. 672 с.
8. Розова И.Н. Развитие эмоциональной культуры детей 5 – 8 лет как необходимое условие их социализации. Педагогические науки. Вестник Череповецкого государственного университета. 2013. № 3. Т. 2. С.139-144.
9. Сергеева О.А. Способы воспитания эмоциональной культуры школьников. Молодой ученый. 2009. №4. С.282-285. URL: <https://moluch.ru/archive/4/155/>
10. Якобсон П.М. Чувства, их развитие и воспитание. М.: Знание, 1976. 64 с.

УДК 373.2.015.31:793.31

Вільхова О. Г.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті схарактеризовано особливості дитячої народної хореографії, яка є невід'ємною ланкою в системі неперервної хореографічної освіти, спрямованою на самовдосконалення дітей. Проаналізовано вплив народного танцювального мистецтва як могутнього фактору естетичного і культурного виховання особистості дитини дошкільного віку.

Ключові слова: *народна хореографія, діти дошкільного віку, танцювальні здібності, шляхи активації творчої діяльності.*